

COMPETENȚA COMUNICATIVĂ ȘI PARTICULARITĂȚILE PREDĂRII LOCUȚIUNILOR IDIOMATICE DIN LIMBA ITALIANĂ PENTRU STUDENȚII AMTAP

COMMUNICATIVE COMPETENCE AND THE PECULIARITIES OF TEACHING IDIOMATIC PHRASES FROM THE ITALIAN LANGUAGE FOR AMTAP STUDENTS

LIDIA CAZACU²⁴,

doctor în filologie, conferențiar universitar,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

<https://orcid.org/0009-0002-8232-5767>

CZU 811.131.1'373.72:37(478)

DOI <https://doi.org/10.55383/pacias2023.16>

În prezentul articol abordăm unele aspecte legate de problematica predării limbii italiene în cadrul Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice (AMTAP). Specificul sistemului de instruire în instituțiile cu profil artistic presupune studierea limbii străine (L2) ca o disciplină colaterală vis-a-vis de materiile de bază strict legate de pregătirea profesională a specialiștilor din domeniul artelor. Reieșind din numărul limitat de ore, încercăm să identificăm unele metode și strategii de predare care ar accelera procesul de însușire a limbii străine (L2). Urmărim scopul de a ameliora procesul predării limbii italiene (L2) din perspectiva frazeodidacticii, ținând cont de importanța comunicării interlingvistice la etapa actuală. Drept exemplu am ales spre examinare un anumit tip de unități lexicale, utilizate mai frecvent în vorbirea cotidiană, precum sunt locuțiunile idiomatice.

Cuvintele-cheie: *glotodidactica, frazeodidactica, expresii idiomatice, unități lexicale complexe, frazeologisme, omonime bilingve*

In this article, we address some aspects related to the issue of teaching the Italian language within the Academy of Music, Theater and Fine Arts (AMTAP). The specificity of the training system in the institutions with an artistic profile, involves the study of a foreign language (L2) as a collateral discipline vis-à-vis the basic subjects strictly related to the professional training of specialists in the field of arts. Based on the limited number of hours, we try to identify some teaching methods and strategies that would accelerate the process of acquiring the foreign language (L2). We pursue the goal of improving the process of teaching the Italian language (L2) from the perspective of phrasio-didactics, taking into account the imperative necessity of interlinguistic communication at the current stage. As an example, we have chosen for examination a certain type of lexical units, more frequently used in everyday speech, such as idiomatic expressions.

Keywords: *glottodidactics, phraseo-didactics, idiomatic expressions, complex lexical units, phraseologisms, bilingual homonyms*

Introducere

Tema abordată de noi în comunicarea de față se axează pe predarea limbilor străine în cadrul unei instituții cu profil artistic cum este Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice (AMTAP) în care activez. Scopul nostru este de a elucidă unele probleme metodico-

---

²⁴ E-mail: lidiazazacu1@gmail.com

didactice, dar și de a identifica anumite strategii de predare menite să ajute studenții la însușirea limbii italiene, în pofida unui număr limitat de ore. Încercăm să capturăm interesul și atenția studenților pentru un program comprimat, apelând la diferite instrumente glotodidactice. Conștientizarea faptului că fenomenul digitalizării este o realitate incontestabilă, care se răsfrânge cu pași rapizi și în domeniul nostru de activitate, ne obligă să fim permanent la curent cu noile provocări. Astfel, constatăm că studierea unei limbi străine nu mai ține, ca odinioară, de principiile lingvisticii generale, bazate pe respectarea strictă a compartimentelor unității didactice (fonetică, lexic, gramatică, sintaxă etc.). Predominant, se studiază limba străină specializată, urmărindu-se scopul de a stabili o comunicare interlingvistică cât mai rapidă și eficientă între profesioniștii unui domeniu concret. De aici rezultă și tratarea didacticii limbii străine dintr-o perspectivă strict funcțională și pragmatică.

Prin urmare, reproducerea mesajului dintr-o limbă în alta necesită mijloace și strategii cât mai simple și eficiente. În asemenea condiții, atenția sporită este îndreptată spre conținut, mai puțin spre formă, pe alocuri admitându-se chiar unele greșeli gramaticale, care, în linii mari, nu conduc la distorsionarea sensului general al enunțului. În situația dată, expresia latină „**Non multa sed multum**” pare a fi cea mai solicitată. Din explicația pe care o găsim în DEX²⁵, putem deduce că *Non multa, sed multum* (uneori scris fără virgulă) se traduce literal *nu multe [lucruri], ci mult [în sensul de considerabil]*, cu înțelesul *nu mult cantitativ, ci substanțial*. Parafraza în limba română este formularea *nu mult și prost, ci puțin și bine*. Însăși expresia dată ne-a sugerat ideea că ar fi necesar să ne oprim asupra unor structuri lexicale care ar duce la o anumită economie lingvistică în exprimare. Completează această idee o altă locuțiune latină „**Non nova sed nove**”, care se poate traduce aproximativ prin perifraza *nu lucruri noi, ci prezentate într-o modalitate nouă*. În această ordine de idei a fost concepută și comunicarea noastră, în care vom încerca să scoatem în evidență anumite particularități ale predării/însușirii limbii italiene în cadrul AMTAP, dictate de timpul limitat rezervat pentru predarea limbii străine.

Unitățile lexicale la care ne vom referi în continuare contribuie la perfecționarea limbii străine (numită în didactică L2), în cazul dat, italiana, permițând avansarea în stăpânirea acesteia. Conform *Cadrului European Comun de Referință pentru Limbi* (CEFR 2002)²⁶, se presupune, (re)cunoașterea și utilizarea, diferitor formule de rutină la nivel

---

²⁵ <https://dexonline.ro/definitie/non%20multa%20sed%20multum>.

²⁶ Cu privire la *Cadrul european comun de referință*, amintim că acesta oferă o bază comună pentru elaborarea programelor de limbi moderne, documentelor de referință, conținutului examenelor și criteriilor de examinare, a manualelor etc. Cadrul descrie în mod exhaustiv ce trebuie să învețe persoanele care studiază o limbă, pentru a o utiliza în scopuri

comunicativ. Pe lângă însușirea mecanismelor sistemului lingvistic, studierea limbii străine presupune și cunoașterea anumitor combinații de cuvinte, utilizate frecvent în limbajul cotidian, cu tentă socioculturală și psihosocială. Este vorba de anumite îmbinări stabile de cuvinte, expresii figurate, metafore, proverbe, idiomuri etc. Vom încerca în continuare să definim într-un mod sau altul, unitățile lexicale în cauză, pe care noi le numim generic *locuțiuni idiomatice*.

Locuțiuni idiomatice de natură frazeologică

În literatura de specialitate întâlnim o multitudine de termeni cu referință la structurile examinate de noi în acest articol. De exemplu, în lucrările în limba franceză, lingvistul Rostislav Kocourek identifică 27 de termeni [1]. Aceste combinații de cuvinte, parțial sau total fixate, relevă unele caracteristici comune. Pe de o parte, mai mulți termeni sunt utilizați pentru același tip de combinație, pe de altă parte – un singur termen este folosit pentru mai multe tipuri sau structuri de acest fel. Rezumând opiniile expuse în lexicologie în această privință, constatăm că, în principiu, acestea sunt niște îmbinări stabile de cuvinte, caracterizate de un grad de fixare și idiomatice al căror sens unitar exprimă un concept determinat. Funcția lor în glotodidactică se axează mai ales pe facilitarea desfășurării competenței comunicative, întrucât reduc complexitatea și interacțiunea socială, formală și colocvială. De cele mai multe ori inedite, aceste expresii fac ideile exprimate mai plastice, imprimând comunicării o notă aparte. Utilizarea corectă a acestora în contexte situaționale concrete constituie un criteriu de recunoaștere a competenței și a performanței lingvistice.

Menționăm că studiul de față se bazează, în mod special, pe cercetările efectuate în domeniul grupului de limbi romanice. Lista bibliografică scoate în evidență nume ale lingviștilor consacrați, reprezentanți ai diferitor școli și curente, care încearcă să stabilească anumite criterii de clasificare. Printre aceștia remarcăm doar câteva nume de rezonanță internațională, precum Bally Ch., Ferdinand de Saussure, dar și romaniști contemporani ca S. Vietri, Corpas Pastor, Tulio de Mauro ș.a. Dintre autorii români cel mai cunoscut este Eugen Coșeriu. Renumitul lingvist definește noțiunea de „discurs repetat”, în care include citatele, proverbele, locuțiunile fixe, formulele de comparație și diferite alte expresii integrate de vorbitor, pe care le numește „tehnica liberă a discursului” [2].

Deseori unitățile lexicale examinate de noi sunt clasificate printre frazeologisme. Trebuie să subliniem că, actualmente, frazeologia este tratată ca o disciplină lingvistică

---

comunicative; se enumără de asemenea cunoștințele și deprinderile care trebuie să fie însușite și dezvoltate, pentru a realiza un comportament lingvistic eficace.

dedicată studiului unei părți mult mai definite a limbii, aceea a *unității frazeologice (UF)*. Cu toate acestea, toate celelalte semnificații care au marcat istoria cuvântului nu s-au pierdut, ba mai mult ca atât, au devenit mai specializate. Astfel, au apărut discipline ca *frazeografia*, preluată din glosare și culegeri de expresii, *frazeodidactica*, preluată din manuale și metode de predare a propozițiilor fixe, *frazeologia contrastivă*, preluată din compararea propozițiilor între diferite limbi, *frazeotraducerea*, cea a exercițiilor de frazeologie consacrate așa-ziselor traduceri academice a propozițiilor model obișnuite și neregulate în învățarea limbilor străine și a *frazeotraductologiei*, care se ocupă de metode de traducere literară sau tehnică.

Reieșind din cele expuse mai sus, considerăm că unitățile lexicale examinate mai jos pot fi tratate din mai multe perspective ale frazeologiei. Evident, cu scopul de a le face cât mai accesibile în procesul comunicării, trebuie să explorăm particularitățile acestor expresii de a exprima și a ilustra cât mai laconic o întreagă situație.

Particularitățile predării limbii italiene în cadrul AMTAP. Expresiile idiomatice ca instrument al comunicării în limba B

Reieșind din cele enunțate în partea introductivă, putem afirma cu certitudine că predarea limbii străine, în cazul nostru, italiana L2, necesită o abordare specială, ținând cont de obiectivele de bază promovate de AMTAP, axate pe pregătirea specialiștilor din domeniul cultural-artistic. Prin urmare, pe lângă competențele de ordin general, prevăzute la întocmirea curriculumului, colateral, se va ține cont și de funcționalitatea limbajului specializat, menit să contribuie la o comunicare interlingvistică între specialiștii din domeniul artei. Trebuie să subliniem că, din anumite motive care țin de realitatea socio-lingvistică din Republica Moldova, cursul de limba italiană predat de noi este alcătuit și destinat studenților vorbitori de limbă română și rusă²⁷.

În acest scop au fost consultate diferite surse bibliografice, materiale gloto-didactice în baza cărora au fost elaborate suporturi de curs, au fost întocmite culegeri de texte specifice specialităților alese. De exemplu, la facultatea de arte muzicale au fost prelucrate și analizate din perspectiva lingvistică diferite texte din opera italiană, librete, arii etc. Totodată, a fost inițiată elaborarea unui mini-vocabular cu expresii idiomatice care urmează a fi completat pe parcursul programului de studiu. Intenția predării locuțiunilor idiomatice este de a oferi studentului un repertoriu lexical, care i-ar permite să acționeze cu competență atât în limbajul specializat cât și în diferite contexte și situații cotidiene.

---

²⁷ Am ales aceste două limbi întrucât limba italiană la AMTAP presupune predarea limbii italiene în grupe mixte, ținând cont de mute restricții, în primul rând, de numărul infim de ore.

În manualele de limba italiană consultate de noi, locuțiunile idiomatice sunt tratate ca niște „expresii fixe”, care reflectă sentimente, atitudini sau opiniile utilizatorilor. De obicei, acestea sunt învățate fără reflectare metalingvistică relevantă. În acest sens se configurează predarea lexicului în toate dimensiunile lui ca una dintre axele principale în cadrul unei abordări comunicative.

În continuare vom încerca să evaluăm ce fel de unități lexicale stabile apar mai frecvent și să formulăm ipoteze despre criteriile de selecție și includerea lor în unitatea didactică.

Corpusul este alcătuit din exemple excerptate atât din materialele didactice de bază cât și din alte elaborări suplimentare utilizate ca suport de curs. Ținând cont de subtilitățile predării limbilor înrudite, drept reper semnificativ ne-a servit cartea „*Il giro di Italia in 14 tappe*” [3], întocmită în mod special pentru vorbitorii de limba română. Subliniem că structura și conținutul unităților didactice din acest manual reflectă integral cerințele înaintate de Cadrul comun European. Strategiile de predare și consolidare a unităților lexicale examinate de noi se regăsesc și în principiile de bază, care stau la baza alcătuirii cursului respectiv. Un grup de profesori universitari pun la dispoziție profesionalismul și experiența lor bogată, acumulată la lecțiile de italiană în Italia, România și Moldova.

În continuare, o analiză comparativ-contrastivă ne va ajuta să ilustrăm tezele noastre, analizând expresiile care alcătuiesc corpusul, pe baza parametrilor semantici, morfosintactici și pragmatico-comunicativi. Am ales pentru comentare doar câteva unități lexicale complexe, caracteristice competențelor comunicative, care ar putea fi utilizate la inițierea cursului.

Astfel, chiar la prima lecție, în partea introductivă, în care se prezintă în linii mari obiectivele cursului, în situația în care le urăm studenților un bun început, „*baftă*”, va fi reprodusă în italiană cu expresia echivalentă din punct de vedere semantic „*In bocca al lupo*”. Vom continua cu formule de salut, simple și compuse, precum *ciao, salve, come va? buongiorno, benvenuto* etc. La prezentarea unei persoane din grupă am putea apela chiar de la prima unitate didactică la diferite expresii cu verbele neregulate *essere* și *avere*, familiarizând auditoriul cu aceste două verbe auxiliare, care, ulterior, vor fi pe deplin cercetate la tratarea altor aspecte lingvistice, fie la nivel gramatical, lexical, semantic etc. Pe măsură ce se avansează în procesul predării limbii, observăm oportunitatea folosirii expresiilor fixe în diferite situații spontane, imprevizibile, chiar la etapa inițială. În asemenea cazuri este evidentă, uneori primordială, funcția elementului comunicativ, pe care un profesor cu experiență îl exploatează la maximum, profitând de posibilitatea de a facilita

comprehensiunea. Spre exemplu, întârzierea la lecție ar putea fi aplanată binevoitor cu un „*Meglio tardi che mai*”. Memorarea prin automatisme a expresiei date va duce la asimilarea mai rapidă a unor teme gramaticale, cum ar fi gradele de comparație (*meglio che*), adverbele (*tardi*), iar la nivel lexico-semantic am putea atrage atenția asupra unor cazuri de omonimie bilingvă a lexemului *mai* în română, rusă și italiană etc. Un șir de expresii cu verbele „*essere*”, „*avere*”, „*andare*” sunt oportune în cazul prezentării unui coleg din grupă: *essere in gamba*, „*essere bravo*”, „*essere di buon /malumore*”, „*essere portato per le lingue*”, „*avere una memoria di ferro*”; „*avere la luna*”, „*andare via*” etc. În caz de nedumerire, vom constata în glumă că „*non capisce un H*”. Recurgând la o locuțiune adjectivală de tipul „*essere al settimo Cielo*”, am putea reda starea cuiva de a fi în culmea fericirii în urma aflării noutății ca va putea merge în Italia.

Astfel, folosim posibilitatea chiar de la primele unități didactice de a dezvolta competența comunicativă, cel puțin la nivelul A1-A2, ilustrând situațiile prin intermediul diferitor modalități de exprimare, cu conotație afectivă, precum sunt locuțiunile idiomatice adverbiale, adjectivale, substantivale, verbale etc. Odată cu aplicarea acestor strategii, trebuie să atragem atenția studenților asupra cazurilor de necorespondențe lexico-semantice, care țin de aspectul civilizator și cultural al limbii. Fiind aceasta o temă mai complicată, ne vom limita, în acest context, doar la analiza câtorva exemple, extrase din manual, pentru a ilustra eventuale probleme de traducere a expresiilor idiomatice italiene de tipul *in bocca al lupo*, *essere 4 gatti*, *spaghetti al dente* etc.

De la prima lecție este necesar să se atragă atenția vorbitorilor de limba română asupra predispoziției eronate de a trata studiul italienei ca pe o materie secundară, considerând-o ușor de însușit, fiind încurajați (aparent) de asemănarea acestor două limbi romanice înrudite. Este adevărat că există un avantaj în acest sens, însă, în mod paradoxal, deseori astfel de cazuri de interferență creează mai curând un dezavantaj, cu efect negativ, fie la nivel fonetic, lexical sau semantic. Erorile cauzate de mecanismul interferenței sunt tratate pe larg în diferite publicații atât din perspectivă traductologică cât și glotodidactică. Acest subiect, precum și alte teme aferente sunt abordate pe larg de către cercetătorul italian Giovanni Freddi [4].

În ceea ce privește studiul nostru, analiză contrastivă elucidează cazurile de interferență între română și italiană la toate nivelele lingvistice. Spre exemplu, sunt numeroase erorile de accent: în it. *telefono*, *difficile*, *utile* etc. vizavi de ro.: *telefon*, *dificil*, *util* etc. Experiența predării limbii italiene în grupele mixte (româna-rusă), ne ajută să scoatem în evidență cazurile de omonime bilingve ba chiar trilingve, în cazul nativilor de

limba rusă. De ex., lexema „mai”, tradusă din italiană devine un adverb cu sensul: „niciodată” (*non si sa mai – nu se știe niciodată*). Același lexem în română și rusă desemnează un substantiv, o luna a anului (*În luna mai începe sesiunea*). Șirul exemplurilor ar putea continua. Publicul neatenționat ar putea confrunța situații cel puțin confuze în cazul unor substantive ca: „*moglie*” (insectă în română; „*soție*” în italiană); verbe cu aceeași structură aparentă, dar cu sensuri diferite (*cascare – a cădea; aggiungere – a adăuga, mancare – a lipsi, etc.*).

Cu atât mai problematică este interferența pentru vorbitorii de limba rusă, necunoscători ai limbii de stat (româna), care însușesc două limbi romanice concomitent. La etapa inițială ei riscă să confunde româna cu italiana și invers. Vom prezenta doar un simplu exemplu care elucidează un asemenea fenomen. Astfel, verbul a dura în română poate fi interpretat în dependență de context, fie ca parte a formei viitorului: *spectacolul va dura 2 ore*, fie ca formă a imperfectului: *în spectacolul trecut scena aceasta dura mai mult timp*. Același element „*dura*” în italiană, pe lângă sensul verbului „*durare*”, pers. III sing., mai poate fi și adjectiv la fem., sing.: *questa situazione è dura*. Cât privește vorbitorul de limbă rusă, acesta, la etapa inițială, ar putea confunda sensurile din română și italiană cu cel din rusă al adjectivului substantival fem. „*дуря*”. (*Она не дуря, все понимает*).

Lista exemplurilor ar putea continua, amintim doar câteva exemple frecvent întâlnite în practica noastră, cum ar fi omonimele bilingve: rom./it. (*mancare, cascare, magari, aggiunge etc.*); it./ru. (*letto, stirare, vedro, sarai etc.*), precum și trilingve *it-ro.-ru. italiana - romana-rusa (mai, moglie, sarai etc.)*

Profesorii de limba italiană, care predau în grupele mixte, formate din vorbitori de limba română și rusă, vor atrage atenția asupra acestor cazuri de interferență chiar de la primele lecții, vor alcătui teste diferențiate în care vor introduce cât mai multe exemple de acest fel, atât în formă scrisă cât și orală. Noi am fost nevoiți să prevedem alcătuirea unui mini-vocabular pe care intenționăm să îl punem la dispoziția studenților din grupele mixte. Problema vorbitorilor de limbă rusă, care nu cunosc limba de stat a Republicii Moldova, rezultă și din faptul că, aflându-se într-un mediu lingvistic cu vorbitorii de limbă română, aceștia deseori confundă cele două limbi romanice: percep cuvântul în română drept italian și invers, mai ales la etapa inițială, când studiază ambele limbi de la zero. În același timp, nu este de neglijat avantajul celor care deja stăpânesc limba de stat. Practica arată că ei însușesc italiana mult mai rapid, făcând analogii atât la nivel lexical cât și gramatical.

În manualele de limbă străină locuțiunile idiomatice sunt tratate ca niște „expresii fixe”, care reflectă sentimente, atitudini sau opiniile utilizatorilor. De obicei, acestea sunt

învățate fără reflectare metalingvistică relevantă. În acest sens se configurează predarea lexicului în toate dimensiunile lui ca una dintre axele principale în cadrul unei abordări comunicative. Îmbogățirea vocabularului, respectarea riguroasă a sintaxei etc. poate fi un avantaj, un reper și o posibilitate de a-și perfecționa cunoștințele lingvistice în propria limbă maternă. Este știut că, de multe ori, o exprimare mai literară a limbii materne se învață și se folosește mai activ în procesul studierii limbii străine. Observăm acest lucru și în practica noastră, în procesul predării limbii italiene. Se întâmplă că studentul vorbitor de limba română să înlocuiască treptat unele expresii de uzură cotidiană în propria limbă cu un repertoriu mai select, mai îngrijit, determinat să le memoreze în contextul însușirii limbii italiene literare.

Concluzii

Din perspectiva glotodidacticii studierea locuțiunilor idiomatice este un mijloc de a îmbunătăți competența comunicativă a studenților, întrucât comportă spontaneitate, fluiditate și autenticitate în producția (componenta) discursivă.

Includerea expresiilor în manuale presupune și aspectul civilizator al studierii unei limbi străine, prin proverbe și zicători, prin expresii idiomatice, care ne ajută să ne apropiem mai bine de istoria, limba și civilizația țării pe care o studiem, să confruntăm diferite sisteme imaginative care vorbesc despre originile și tradițiile unui popor.

În sfârșit, limba pe care o studiem ajută la dezvoltarea modalităților creative de exprimare ale studenților, aplicând exerciții de comentare a uneia sau altei expresii, contribuind astfel la o însușire mai profundă a limbii respective. Se știe că capacitatea studentului de a se exprima într-o limbă străină prin diferite expresii demonstrează cunoștințe mai profunde a limbii în cauză.

Locul expresiilor în predarea limbilor străine este iminent, întrucât studierea acestor locuțiuni din perspectiva glotodidactică face comunicarea mai atractivă, mai vie din considerente pragmatice, exercițiile care conțin aceste diferite tipuri de expresii includ în sine mai multe aspecte lingvistice, cum ar fi însușirea gramaticii, sintaxei, lexicologiei etc.

Referințe bibliografice

1. KOCOUREK, R. *La langue française de la technique et de la science*. Wiesbaden: Oscar Brandstetter, 1982.
2. COȘERIU, E. Structure lexicale et enseignement du vocabulaire In: *Actes du premier colloque international de linguistique appliquée*, Nancy, 26–31 oct. 1964. Nancy: University, 1966, pp.175–252.

3. SILVESTRINI, M., VRAMULET, M., CAZACU, L. *In giro per l'Italia in 14 tappe: Corso di lingua italiana per parlanti rumeno. Livelli A1-B2*. București: Pro Universitas, 2019. ISBN 9786062609801.
4. FREDDI, G. *Glottodidattica Fondamenti, metodi e tecniche: Collana di Glottodidattica*. Torino: UTET Libreria, 1994.